

„Exploratori la Polul Visului 1957–2001

Teatrul Național de Televiziune prezintă...

„La cei 45 de ani pe care îi împlinește, Televiziunea Română are deja o istorie, este matură, poate și trebuie să-și păstreze un loc aparte în peisajul audiovizual românesc – afirmă pe bună dreptate, dar nu știm cu ce șanse de reușită pe viitor (mai ales în privința „culturii media“), Ioana Prodan, redactor-șef.

Istoria Teatrului TV, devenit Teatrul Național de Televiziune, este constatată acum într-o carte, *Exploratori la Polul Visului (1957–2001)*, semnată de **Constantin Paraschivescu**. El își propune să jaloneze, apelând la *Programul radio* din 1957–58, la ziare, mărturisiri de credință, pagini memorialistice, descrieri de spectacole, portrete de realizatori – afirmarea și devenirea acestei (cândva) importante „instituții în instituție“ care a fost Teatrul TV.

Este „imaginată“ prima seară de teatru – din vremea când TVR își transmitea programele în mod experimental, mai întâi o dată pe săptămână, apoi de două ori. (Autorul invocând și „fenomenul originar“: cea dintâi emisie de teatru TV din lume, care s-a petrecut într-un studio improvizat în Marea Britanie, la 10 septembrie 1929, urmată de transmiterea unei piese de Pirandello.) Aflăm astfel că miraculoasa „cutiuță cu imagini“ s-a animat la noi la 31 decembrie 1956 și că prima transmisie cu carul de reportaj (de la Teatrul Național, cu *Ziaristii* de Al. Mirodan) se producea la 23 mai 1957. Și că după alte câteva transmisii, cel dintâi spectacol propriu se confrunta cu publicul la 10 august 1957 (era vorba de o piesă într-un act de Noe Smirnov, în regia Georgetei Tomescu).

Începea într-un domeniu fără tradiție – un lung drum al căutării identității individuale –, astfel că dacă Nicolae Motric a fost preocupat de autenticitatea interpretării și alternanța cadrelor în decupaj, tânărul

Lucian Pintilie (care susține că a fost dat afară din TV!) s-a impus prin îmbinarea mijloacelor specifice TV, de studio și de film.

Și așa s-a ajuns, în 8 luni, la aproape 20 de spectacole de teatru în 1957 și la aproape 60 în 1958, echipa de realizatori incluzând treptat și pe P.S. Băleanu, Letiția Popa, David Esrig, D. Cihodaru, Vlad Bătcă ș.a.

„Cel mai important moment teatral al acestor ani, pe care l-aș numi eveniment – afirmă C. Paraschivescu – a fost spectacolul cu piesa lui Priestley *Inspectorul de poliție*. Aici regizorul Petre Sava Băleanu a pus în valoare o idee specifică de teatru TV, dincolo de alternanța mijloacelor de studio și film, și anume *substiuirea personajului principal, Inspectorul*, de către camera de luat vederi, în cea mai mare parte a spectacolului. «Inspectorul este conștiința oamenilor», spune interpretul principal Fory Etterle, «de aceea nici nu e necesar să se vadă, prezența mea în cadru va fi foarte redusă. În schimb va fi prezentă vocea...»“

Sunt propuse atenției și preocupările de diversificare a repertoriului, a tipurilor de spectacole (medalioane, documentare despre dramaturgi etc.), dar mai ales contribuțiile regizorilor din câteva generații la valoarea artistică și la prestigiul public al montajului TV. Și aceasta – chiar în contextul (bine fixat de C. Paraschivescu) în care teatrul nostru (în general) „intrase într-o fază de nuanțări și reconsiderări, eliberându-se de tutela dogmatismului ideologic și a realismului socialist“. Au contribuit la aceasta – pe lângă directorii de scenă amintiți – Letiția Popa (cartea reproduce pagini din caietul ei de regie la *Faust* de Marlowe), Cornel Todea, Cornel Popa și, mai târziu, Olimpia Arghir, Tudor Mărăscu, Al. Tatos, Petre Bokor, Domnița Munteanu, Dan Necșulea, precum și colaboratori cu talent în spațiul

audio-vizualului (Dinu Cernescu, Sorana Coroamă-Stanca, Horea Popescu, George Teodorescu și nu în ultimul rând Geo Saizescu cu *Ciuta* de V.I. Popa, și azi de referință!).

„*Exploratori la Polul Visului*” (titlul care constituie o parafrază la afirmația lui Bergman „Filmul, când nu e document, e vis”) include interesante mărturii de creație, cronici, referințe la ciclul „Istoria teatrului

prin spectacol”, la „Integrala Shakespeare”; o listă a Telerecitalurilor, a spectacolelor preluate și înregistrate, precum și cronologia montărilor proprii.

Volumul (al cărui editor coordonator a fost Anda Orban) susține discursul evocator și critic și prin argumentul ilustrațiilor din fototeca Redacției de teatru și din Arhiva Multimedia a TVR (pusă la punct de Mihaela Crețulescu).

Claudia LIPAN

Avem un teatru, ce facem cu el?

Întotdeauna când mă gândesc la monografia mă plictisesc. Mă plictisesc înainte de a mă apropia de ele. Aceeași convingere o aveam și când a apărut monografia Doinei Papp despre Teatrul Nottara. Am fost pusă față-n față cu o carte cu nume frumos – *Viața pe o scândură*. Recunosc, un nume ca acesta m-a tentat să o răsfoiesc; și am citit-o dintr-o suflare... Pentru că, de fapt, Doina Papp nu a scris o monografie. Și-a amintit prin oameni de oameni. Ca și cum, într-o bună zi, s-ar fi întâlnit la aceeași masă Alexandru Paleologu, Ion Dichiseanu, Olga Tudorache, mulți, foarte mulți actori ai Teatrului Nottara și ar fi vorbit despre oameni și epoci. De pildă, despre simțul lui George Vraca, sau despre tatăl Liei Șahighian, despre farmecul lui Cristea Avram, sau harul lui George Constantin; despre ochii mari ai Gildei Marinescu, sau atelierul de la mansardă al fotografului Nicu Șvaico; despre tristețile lui Dan Micu, sau insomniile lui Alexandru Dabija... Despre mulți dintre cei pe care îi putem privi în fotografiile minunate ale acestei cărți (unele, probabil, ieșite, poate, chiar din mâna lui Nicu Șvaico!). Istoria unui teatru și a unor oameni care au știut să își poarte mai departe povestea. O poveste ce lipsește multor teatre, care nu mai apucă să fie tălmăcită de cei ce le

trec zilnic poarta. Doina Papp a strâns mărturiile unei valoroase arhive și a aprins câte un reflector deasupra pieselor care, începând cu anii '40, au umplut cu mult har artistic scena ce astăzi poartă numele unuia dintre cei mai mari actori români. La început a fost Teatrul Armatei. Și câți dramaturgi nu și-au legat destinul de acest nume! Câți nu au stat zile întregi lângă actori, regizori, scenografi, tehnicieni, pentru a scoate la rampă în fața unui public dornic de spectacole, câte o premieră? Au trecut anii când spiritul aristocrat al lui Horia Lovinescu propunea o dramaturgie abstractă; au trecut anii când Valeriu Moiescu se întâlnea din când în când cu profesorul său, Sebastian; au trecut și anii când se desfășura pe scenă viața Sarei Bernhardt. Au trecut anii... Dar au venit „vicleniile” inconfundabile ale lui Horațiu Mălăele, jocul de-a răsă-plânsu al lui Ștefan Iordache, musicalurile în rândul cărora se angaja regizorul Gelu Colceag și câte altele... O pagină nu ține locul unei vieți pe scândură; și nici a unei mărturii cu nume frumos. Este meritul Doinei Papp de a redeschide întrebarea din titlu, de care se leagă destinul oricărui act artistic, de a toarce cu multă căldură firul timpului și de a ne învăța verbul aducerii aminte – cumplit de necesar gramaticii teatrale!